

«В те, що миру можна досягнути шляхом усунення лідерів, не вірить ніхто»

Роковини 7 жовтня: Юдіт Стельмах з Тель-Авіва про
поділ суспільства, подвійні стандарти щодо Ізраїлю та
атаку Ірану

Інтерв'ю провів Александер Ізелє

**Сьогодні, 7 жовтня, роковини масового вбивства ізраїльтян
бойовиками ХАМАС. Відтоді минув рік, але ми досі нічого не
знаємо про долю багатьох заручників. Яких змін за цей час зазнало
ізраїльське суспільство?**

Суспільство Ізраїлю цілковито збите з пантелику, і це стосується
всіх сфер життя та діяльності громадян. Передусім довіра між
населенням і державою похитнулася. Те, що раніше вважалося
очевидним – держава захистить своїх громадян – тепер не є
аксіомою. Люди почуваються покинутими. Це не вигадка, а
реальність. Люди розгублені. Таким зараз є ізраїльське
суспільство, і це те, що залишилося від самосприйняття, яке
існувало до 7 жовтня 2023 року. Події того страшного дня мали
безпосередній чи опосередкований вплив на всіх громадян
Ізраїлю, бо майже кожна людина знає когось, хто став свідком чи
жертвою тих подій.

Економічне й соціальне життя також докорінно змінилося. Безліч
людей змушені були терміново покинути свої домівки, й тепер не
знають, чи зможуть повернутися. Тривалий час Європа не
розуміла, що постраждав не лише південь, а й північ країни. 68,5
тис. людей, які мешкали на півночі, вимушено покинули власні
будинки і повернутися поки не мають змоги. Близько третини
осіб з 75 тис. евакуйованих на півдні країни все ще не можуть
повернутися.

Ізраїльське суспільство охопила глибока криза. До подій 7 жовтня
воно було розділене тривалими дискусіями про судову реформу,

яку її опоненти називають судовим переворотом. Варто зазначити, що поділ суспільства був серйозним, а тепер додалася ще й біда 7 жовтня. На самому початку виник спротив: було відчуття згуртованості, громадянське суспільство демонструвало вражаючу солідарність. Це було необхідно, бо уряд і міністерства не працювали в перші дні й тижні. Проте минав час, і різні погляди на вихід із кризи ставали дедалі очевиднішими. Розбіжності, що виникли за ці місяці, тільки поглибили соціальну прірву.

Яким чином проявляється ця прірва?

Насправді все залежить від рівня. Існують дві великі групи: ті, хто не довіряє уряду та вимагає проведення виборів і відставки Нетаньягу, а також ті, хто виступає за розширення політики поселень і навіть за повторну колонізацію сектора Газа. Варто зазначити, що в повсякденному житті ці групи не мають багато точок дотику, а надто географічних. Поселенці живуть переважно на Західному березі річки Йордан, тоді як опоненти уряду належать до середнього класу й мешкають у центрі або північних регіонах держави. В реальному житті ці дві групи зустрічаються рідко. Однак розбіжності в поглядах помітні в засобах масової інформації та публічних дискусіях. Під час демонстрацій часто трапляються сутички з меншими екстремістськими групами, які намагаються зірвати протести проти уряду.

За останні тижні змінився фокус представлених тем на демонстраціях. Більше уваги приділяють звільненню заручників, а також можливій домовленості, тоді як вимоги щодо відставки уряду відійшли на другий план. Після того, як у кінці серпня стало відомо, що в тунелі в секторі Газа було знайдено тіла шести вбитих заручників, обурення серед ізраїльського населення було неймовірним. Звільнення заручників стало наразі найактуальнішою проблемою, і дві ворогуючі групи, за винятком екстремістських, зблизилися. Попри це, серйозною залишається невизначеність стосовно того, як може виглядати надважлива угода про звільнення заручників, і страх, що не всі з них повернуться.

Більшість людей відчуває, що поточна ситуація не є доброю. Дискусії, в тому числі емоційні, відображають цю невизначеність. До того ж ми відчуваємо жаль, який вийшов на передній план тепер, коли наближаються роковини масового вбивства. Пам'ятні заходи вже розпочалися. Багато людей живуть на емоційних гойдалках: вони хапаються за коротку мить надії, коли з'являються позитивні новини, або розчаровуються, коли надія зникає. Смерть лідерів «Хезболли» можна вважати успіхом, але

залишається відкритим питання: що це означає для заручників, які досі перебувають у полоні? Яким чином можна гарантувати ізраїльському населенню безпеку, а надто пам'ятаючи про масований ракетний обстріл з боку Ірану і небезпеку поширення війни далі?

Останні удари по «Хезболлі» показують, що Ізраїль може досягти військового успіху. Як це сприймає ізраїльське суспільство?

Звісно, населення відчуває полегшення, бо армія перебрала ініціативу на себе. До цього панівним було відчуття, що північ Ізраїлю залишили напризволяще і що уряд недостатньо переймається долею людей, які були змушені покинути домівки або продовжувати жити під постійними ракетними обстрілами. Евакуаційні заходи проводили тільки в поселеннях, які розташовані в радіусі чотирьох кілометрів від кордону. Це абсурд, адже ворог використовує ракети великої дальності, й вони можуть досягати значної частини країни, навіть Єрусалиму. Ізраїльтяни не можуть уявити, що можна вести нормальне життя там, де постійно чути сирену повітряної тривоги, а страх за життя дітей, які мають ходити в школу, визначає повсякденне життя. Загроза, під якою живуть ці люди, є реальною, вона є постійною.

На півночі країни також постраждала економіка. Багато людей втратили джерела доходу, і поки незрозуміло, яким чином буде організована відбудова зруйнованого і пошкодженого. Саме тому багато хто відчуває полегшення від того, що армія почала діяти. Вбивство лідерів «Хезболли», таких як Саїд Хасан Насралла, приносить полегшення, але всього лише на коротку мить. Майбутнє викликає занепокоєння. В те, що миру можна досягнути шляхом усунення лідерів, не вірить ніхто. Наївних думок і суджень більше немає. Зрозуміло, що шлях до миру не близький. Більшість ізраїльтян просто хочуть знову жити в безпеці в своїх будинках і знати, що за військовими діями повинні слідувати дипломатичні зусилля та надійні угоди.

Минулого року міжнародна спільнота критикувала Ізраїль, що навіть призвело до ізоляції. Представники багатьох країн покинули виступ Бен'яміна Нетаньягу в ООН. Чи відчуває ізраїльське населення себе покинутим?

Думка, що проти Ізраїлю застосовуються подвійні стандарти, є доволі поширеною. Більшість ізраїльтян, за винятком небагатьох екстремістів, добре знають, що ізраїльська армія не бездоганна й що серед цивільного населення було занадто багато жертв. Водночас переважає думка, що Ізраїль зазнав нападу й досі

залишається під загрозою, а тому має право захищатися. Очікування міжнародного співтовариства, що Ізраїль повинен змовчати та підставити другу щоку, сприймається як нереалістичне і несправедливе, а надто через те, що бракує потужної критики таких угруповань, як ХАМАС або «Хезболла». Ізраїль зображають як лиходія, тоді як інших учасників сприймають як слабших або навіть «нещасних». Цей дисбаланс викликає сильне розчарування.

Упродовж минулого року багато хто з членів ізраїльського уряду провадили вельми людиноненависницьку риторику. Чи відображає це думку населення?

Подібні заяви підтримує тільки незначна меншість. Натомість цілком зрозуміло, що співпереживати іншій стороні можуть одиниці, бо багато хто досі переживає власне горе й страждає. Але навіть попри це, такі заяви не відображають думку більшості. Вся опозиція і всі ліві, ліберальні та прогресивні сили відкидають такі заяви. Навіть у партії «Лікуд» все ще лунають голоси, хоча їх небагато, які публічно виступають проти подібної риторики.

Іран випустив по Ізраїлю близько 180 ракет. Яка ситуація в країні?

Цей ракетний обстріл із боку Ірану, уперше з початку нової фази війни, призвів до того, що людей відправили в укриття майже по всьому Ізраїлю, бо командування тилу не хотіло наражати населення на зайвий ризик через неточність іранських ракет. Завдяки ізраїльській протиповітряній обороні та підтримці США майже всі ракети було збито. Єдиною жертвою став палестинець, який загинув від уламка ракети поблизу Єрихону. Ці події дуже стривожили ізраїльське населення. Незадовго до ракетного обстрілу два терористи ХАМАСу здійснили напад в Яффі, в результаті чого вбито семеро людей і багато поранено. Насиллю не видно кінця, люди виснажені, засмучені і дуже напружені з огляду на небезпеку подальшої ескалації або навіть регіональної війни. Не найкращий початок нового єврейського року.

Уже рік триває війна на багатьох фронтах. Чи маєте ви досі надію на вирішення конфлікту?

Як колись сказав австрійський психіатр, психотерапевт і в'язень нацистських концентраційних таборів Віктор Франкл: «Надія помирає останньою». Я теж дотримуюся цієї думки. Не маючи надії, неможливо було б прокинутися й встати з ліжка вранці. Я не вважаю, що ця надія нереалістична, бо знаходження рішення в

інтересах усіх сторін. Я переконана, що більшість ізраїльського, палестинського і ліванського населення прагне миру. Це не буде наївний, ідилічний мир, але в основі своїй люди в усьому світі хочуть одного – спокійного життя. Вони хочуть бачити, що їхні діти ростуть у безпеці і мають майбутнє. Все це неможливо без досягнення миру.

Я впевнена, що рішення можливе, і вірогідність ця навіть більша, ніж будь-коли раніше. Нещодавній ракетний обстріл із боку Ірану чітко продемонстрував світові потенціал агресії з боку режиму аятоли й може призвести до активізації міжнародних зусиль, спрямованих на стримування цієї небезпеки. Масований удар по верхівці «Хезболли» відкриває можливості для руху в конфлікті. Вельми цікаво, що прем'єр-міністр Лівану Наджиб Мікаті публічно висловився на підтримку виконання Резолюції ООН № 1701 після переговорів зі спікером шийтського парламенту Набіхом Беррі, закликавши ліванську армію забезпечити безпеку на півдні країни, а «Хезболлу» – відступити за річку Літані. Ці сигнали вселяють оптимізм. Побачимо, чи буде використано цей шанс. Головне, що він є.

Переклад з німецької Ірини Савюк

Юдіт Стельмах

Юдіт Стельмах (Judith Stelmach) – наукова співробітниця Фонду ім. Фрідріха Еберта в Ізраїлі.

